

Književnost.

Slovenska književnost.

Slovenska knjižnica, 8., 9., 10. snopič. — V 8. snop. je najprej „Mali Zlatko“. Češki spisal Jos. D. Konrad, preložil Vekoslav Benkovič. To je ganljiva slika ljubezni očetove, ki gre celó v smrt za betežnega otroka. „Pohujšano pokanje“ (str. 15) naj ne razburja čitateljem živcev! Zatem zremo, kako „Pogumnim Bog pomaga“. Božična pripovedka. Ruski spisal P. N. Polevoj; poslovenil I. I. Kogej. Tu je naslikana požrtvovalna ljubezen do deklice, ki reši njo in njenega očeta tolovajskega napada. — 9. snopič ne zanima kaj prida. Prva povest iz življenja poljskega naroda „Žalostna svatba“, spisala Valerija Morzkowska, poslovenil Pohorski, ima premalo zavozlano snov, konec je kar presekan. Drugega prevoda naslov: „Kako sem izpovedoval Turke“ ni primeren. — Kolikor je v 10. snopiču značilna „Osveta“, povest o razmerah v človeški družbi XV. stoletja (češki spisal Dr. Sabina, poslov. Radoslav Knaflič), toliko je potrebna, da se posebej omeni zaradi jezikovnih hib. Stran 21: Se beli lepa kapela; str. 26: v vodino globočino; str. 31: kdo ž njih ima ukradene reči. Tudi sicer so nekatere besede premalo domače. Dobro nam dene nasproti groznemu početju v tej povesti dobrosrčni „Stric Martinek“ v drugem obrazku s Slovaškega, češki spisala Gabrijela Preissova, posl. † Fr. Gestrin.

Val. Bernik.

„Odiseja.“ *Povest slovenski mladini. Prosto po Homeru spisal Andrej Kragelj.* — Str. 237. Slovenske knjižnice snopič 11.—14. Cena 48 kr. — Zares pametna je bila misel pisateljeva, da nam je podal „Odisejo“ v taki obliki. Da je za vsakega omikanca potrebno poznati to delo grškega duha, ne taji pač nihče. Pa tudi prijetno zabavo bode napravljala knjiga celó manj veščemu čitatelju, saj je pisatelj razložil in pojasnil vse manj znane stvari v uvodu. — Pripovedovanje je vseskozi lahko in umevno; čitaš poslovenjeni (le prosto preloženi) spev Homerjev kakor pravo povest. Zato jo bode rada čitala naša mladina in sploh naše občinstvo. Jezik je lep in čist, dasi ni vsestranski po naši želji; poprava v tisku naj bi bila natančnejša. Zlasti vejice pogrešamo tu in tam; da se rabi „vsaj“ v pomenu „saj“, in jednake malenkosti smo opazili. A v obče se nam zdi delo zares hvale in priporočila vredno. Vidi se, da je spisano z veseljem in navdušenjem za to „najdovršenejše delo vseh vekov“. Z opombo Gogoljevo, da so Homerjevi ljudje boljši nego-li so dandanes, strinjamo se samo v tem oziru, da kaže Homer samo boljše ljudi (v obče), ne pa slabih. In to je tudi pesnikom in pisateljem v nauk, da v slovstvo ne gredó grde in slabe stvari, marveč dobre, ki človeka povzdigujejo in blažé, kakor nas

blažé še dandanes nekateri Homerjevi junaki. Gospoda pisatelja pa prosimo, naj se loti še Ilijade in potem morda Enejide.

Dr. Fr. L.

Feldmaršal grof Radecki. Sestavil Fr. N. V Ljubljani 1893. 12°. Str. 80. — *Potovanje v Liliput. Poslovenil Vinko Bregar. V Ljubljani 1894.* Str. 96. Cena zvezku po 20 kr. — Obe knjižici je izdala Giontinijeva založnica, ki obhaja letos 50letnico, odkar je v Ljubljani. Prva knjižica nam je ugajala po obliki in vsebini; prav primerna je za naš narod. Nekatere stvari so tudi povzete iz našega lista, ker smo mi o tem junaku pisali l. 1892. Druga knjižica pa zaostaja po obliki in kaže mnogo jezikovnih in stilističnih napak, katerih je preveč, da bi jih naštevali. Sicer je pa predmet izbran pametno. Še malo uvoda za pojasnilo bi bilo treba.

Hrvaška književnost.

Elegija. Napisala Kristijana Solvejgs (kontesa Vojnovičeva). Mala osmerka. 39 str. — V drobni knjižici je razložila mlada pisateljica, darovita hčerka znanega Koste Vojnoviča, bivajoča sedaj pri svojem soprogu v Château de la Sauge na Francoskem, lepo vrsto spominov, v katerih se zrcali pravi katoliški in domorodni duh. To so največ spomini onih srečnih let, katera je preživela kot gojenka v zagrebškem samostanu usmiljenih sester. Vendar je pa knjižica za pravo najlepši spominek njeni ljubljeni učiteljici Ignaciji Bernatović (roj. 9. mal. travna l. 1846. v Vukovaru; umrla 6. mal. srpana l. 1892. v Zagrebu). Dasi je ta izredna žena delovala v skromnosti in ponižnosti, kateri sta bili prirojeni njenemu blagemu značaju, vendar je bila več let duša samostanu, a njene vrline so se razglasile tudi izven samostanskih zidov. Živela je le za Boga in za svoje učiteljsko znanje in z redko ostroumnostjo je hitro spoznala srce vseh, s katerimi je občevala. Čuditi se moramo, kako odločno je premagala voljo svojih starišev, kateri so ji branili v samostan, in vse svoje darove uporabila na korist drugih. Ni čudno, da jo je vse ljubilo in da ji je posvetila pisateljica to knjižico. V drugem delu se omenja tudi škof Strossmayer in njegov najlepši spomenik — djakovska stolnica. Omenja se, kako je rekel jedenkrat v svojem vinogradu, ko je čul lepo narodno pesem: „Ej, dokle toga imadosmo, ne propadosmo!“ Žal, da je tukaj precéj stavkov zaplenjenih. Ko gleda pisateljica grob sestre Ignacije in drugih pisateljic, spomni se tudi drugih slavnih grobov in poprašuje: „Zur je sve to, što ostane od one vruće Ilirske dobe . . . što će hrvatska povijest bilježiti o sadašnjem vremenu.“ In ko še je omenila nekatere žalostne pojave sedanjosti, završuje: „prava

se sloboda postizava vjerom u Boga i spoznanjem sebe, općenitom pravednošću in pravednom obranom svojijeh svetinja . . .“

Knjiga je res zrcalo pred vsem krščanske pa tudi domorodne duše pisateljčine, že dobro znane na hrvaškem književnem polju. J. Barle.

Knjige „Matice Hrvške“.

Poviest srednjega veka. Po najboljim piscima izradio Franjo Valla. Drugi dio. Od Karlovića do cara Konrada II. (Od 687. god. do god. 1039. posl. Kr.). Sa kartom toga razdoblja. Zagreb 1893. — Str. 326. Cena 2 gl.

Prof. F. Valla je spisal že prvi zvezek srednjega veka, o katerem smo govorili v 5. št. D. in Sv. I. 1892. Rekli smo tamkaj, da se pisatelj ne drži navadne razdelitve, ampak se ravna po Duruyu in končuje prvo dobo s propadom merovejske vladarske hiše, ne pa s Karolom V., kakor drugi zgodovinarji. V drugem delu, ki obsega štiri knjige (4., 5., 6., 7.), nam opisuje zgodbe frankovske države pod zadnjimi Merovejci, pod Karoloviči in njih nasledniki do Konrada II. (1024 — 1039). Karlovičem je bil vzor osnovati v Evropi splošno jednotno in mogočno germansko-krščansko državo. Deloma se je to posrečilo Karolu V., k čemur je mnogo pripomogla tudi cerkev. Tako se je rodilo sveto rimsko cesarstvo, krog katerega se suče vsa evropska zgodovina srednjega veka. V resnici je ta jeden izmed najvažnejših dogodkov v srednjeveški zgodovini. — Krščanski svet je imel odslej dva poglavarja: cesar je bil posvetna, papež pa duhovna glava krščanstva.

Imel je ta dogodek dobre in slabe nasledke, zatorej ga tudi zgodovinarji različno presoajajo. Največ je zaradi rimskega cesarstva trpela gotovo Italija; vendar pravi slavni italijanski zgodovinar Cezar Cantù: „Karol in papež Leon ostaneta dobrotnika človeštva in sta nedolžna zaradi nezgod, ki so nastale, kadar se je jedinstvo in zloga, katero sta sklenila, premenila v nejedinstvo, ki je bila škodljiva za obojno oblast (papeževo in cesarjevo), ne pa tako za človeštvo sploh.“ In: „Če je bilo potrebno, da se je Italija žrtvovala za srečo Evrope, naj njeni otroci ponosno prenašajo nesrečo svoje domovine; tisti pa, ki imajo od tega kak dobiček, naj ne bodo Italiji nevhvaležni.“ V resnici: krščanska Evropa, pred vsem pa nemški narod, naj ima mnogo zahvale rimskemu cesarstvu. — Zdi se, da gospod pisatelj našega dela precj nepovoljno sodi o tem dogodku. Na str. 47. beremo; „Oba vrhovna poglavarja bi morala biti vedno složna. Tako je tudi bilo za Karola V. Toda le kratek čas je trajala ta sloga. Ščasoma je jelo cesarstvo slabeti, cerkev je pa postajala vedno močnejša. Česar za Karola, velikega vladarja in dobrotnika cerkve, papeži niti v mislih niso imeli, to so pozneje delali. Oni so dajali cesarjem cesarsko krono in so mislili, da

so gospodarji cesarstva, a cesarji da so njihove sluge. Tako je postala za cesarje cesarska krona danajski dar in izvor krvavih bojev, ki so se bili celi srednji vek, in sicer samo zaradi tega, je-li papež nad cesarjem ali ne.“

Pisatelj je popolnoma prezrl, kolikega pomena je bilo rimsko cesarstvo v kulturnem oziru za zahodno Evropo, ker so po njem polbarbarski Germani prišli v dotiko s klasično Italijo. Njemu je pred očmi le to, da je rimsko cesarstvo bilo izvor neprestanih bojev med papeži in cesarji. Na isti strani in še bolj na str. 64. in 74. se izpodtika nad tem, da so si papeži prisvajali pravico potrjevati cesarje, dajati jim cesarsko krono, in da so se smatrali za gospodarje cesarstvu. Toda pisatelj bi se bil moral spomniti, da papeži niso potrjevali in kronali nemških kraljev, ampak rimske cesarje, pa da je ideja „sv. rimskega cesarstva“ nekaj drugega, kakor ideja starega pogansko-rimskega cesarstva. Prvič je sam papež podelil frankovskim kraljem naslov, čast in krono rimskih cesarjev, tedaj je gotovo imel neko pravico do nje tudi pozneje. — Drugič cesar ni bil samo vladar nemških dežel, ampak tudi Italije in celega krščanstva. Rimski cesarji so bili objednem varhi in branitelji krščanske vere in cerkve, torej nikakor ni moglo biti papežem vse jedno, kdo nosi cesarsko krono. „In to je“, pravi že omenjeni zgodovinar Cantù, „kar mora pred vsem imeti pred očmi, kdor želi dobiti jasen pojem o zgodovini srednjega veka in ki hoče prav razumeti dogodke, ki se z vsakega drugega stališča zdé samovoljni in samooblastni.“ — Po mnenju gosp. pisatelja so bili krivi srednjeveških bojev le papeži, ker so smatrali cesarje za „svoje robove“. Ne vemo, kako so se te misli vteple v delo pisateljevo, ker se nikakor ne strinjajo z njegovim duhom, ki se kaže drugod. — Cesarji kot taki niso bili nikakor vazali rimskih papežev. Zdi se, da je pisatelj s tem nekako označil stališče, s katererega misli razmotrivati poznejše srednjeveške dogodke. Če je res tako, obžalujemo, vendar za sedaj ne verujemo, ker pisatelj sam kaže v posameznih slučajih, da so si cesarji prisvajali cerkveno oblast in s tem provzročali razpor, z druge strani pa pogosto naglaša, kako blagodejno so vplivali papeži na razvoj evropskih narodov. Da je bilo tudi na rimski stolici nevrednih ljudij, nikdo ne taji in tudi pisatelj omenja to — zmerno pa dostojno. Delo Karola V. je jelo razpadati kmalu po njegovi smrti, v peti knjigi nam pisatelj pripoveduje o propadanju Karolove države pod njegovimi nasledniki in pa o barbarih tega časa: Normanah, Madjarah in Saraceni. Šesta knjiga obsega zgodovino Angleške (888—1108), Francije in Nemčije, ki si je zopet nekoliko opomogla pod močnimi vladarji iz saske hiše. Naposled razpravlja pisatelj v dveh poglavjih o družabnih razmerah in o kulturi te dōbe. Res je deveti in deseti vek prav umazan list v